

Frankendael

Op begrafenissen ontmoet ik oude bekenden. Ze willen herinneringen ophalen. Door een gebrek aan herinneringen stel ik die kennissen vaak teleur, tenzij mijn vrouw me helpt, met haar feilloos werkend geheugen en aandacht voor detail. Gelukkig bezoeken we begrafenissen vaak samen.

‘Na een uitvaart wordt het leven nooit meer als voorheen,’ stelde mijn vrouw vast, toen we na weer een begrafenisplechtigheid naar huis fietsten.

‘Dat geldt natuurlijk voor elk moment van het bestaan, maar in de opeenvolging van gebeurtenissen valt het minder op,’ zei ik, moe geworden van de alcohol en de emoties.

Op weg naar de uitvaart van onze te jong overleden Antilliaanse buurman had ik me nota bene nog voorgenomen om dronkenschap te vermijden, mocht er iets anders te drinken zijn dan koffie of thee. Ook nam ik me voor om kennissen uit de weg te gaan en me niet over te geven aan cynisme of wellustige gedachten, of aan andere dwalingen van de geest. Toch gebeurde het allemaal.

De herdenking was in Huize Frankendael aan de Amsterdamse Middenweg. De crematie zou aansluitend in kleine kring op een andere locatie plaatsvinden. Huize Frankendael, dat in de zeventiende eeuw als hofstede was gebouwd, veranderde later in een uitspanning voor burgers. Tegenwoordig doet de begane grond van het gebouw dienst als restaurant voor de well-to-do en de stedse fine fleur. De eerste verdieping wordt verhuurd aan gezelschappen. In de marmeren hal hangen statige portretten van Amsterdamse notabelen en bewoners uit vervlogen tijden. Familie en de vriendin van mijn buurman hadden besloten om daar een, in alle opzichten goed verzorgde herdenking te organiseren.

Lange broers, kleine dikke zussen en treurende halfzussen, baanden zich een weg door de met bloemstukken versierde ruimtes. Ze waren overgekomen van verschillende Benedenwindse Eilanden. Ze schuifelden ontheemd heen en weer. De ontzettend grote en reusachtig kleine mensen, hun huid variërend van lichtbruin tot diepzwart, hadden lange reizen achter de rug, maar waren te laat gekomen om afscheid te nemen van hun dierbare nog levende familielid.

Overdag werkte mijn buurman op de afdeling vergunningen en burgerzaken van de gemeente. ’s Avonds trainde hij en gebruikte hij zijn fitte lichaam om te feesten. Met zijn atletische lijf leek hij de gedroomde belichaming van de meest gezonde geest in het allergezondste lichaam, totdat de kanker hem velde. Zijn lichaam leek de vleesgeworden natte droom van Leni Riefenstahl, Erwin Olaf en Robert Mapplethorpe. Anders dan zijn viriele voorkomen deed vermoeden, was hij overdag rustig en bescheiden, zelfs verlegen, en sloop hij door het leven als een panter door de rimboe. Het enige dat hij wilde was een grote flat, een vrouw en promotie. Het is er niet meer van gekomen.

Na de geordend verlopen herdenking werden de zakdoeken opgeborgen en hief men het glas met een eersteklas mousserende wijn, waarna de bediening de lekkerste hapjes serveerde en de beste rode en witte wijn schonk die ik ooit op een begrafenis heb gedronken. Een oosters uitziende vrouw liep op mij af, keek me aan alsof ze wist wie ik was en zoende me. Ik herkende haar niet. Het bleek de Filipijnse werkster van

mijn overleden buurman die tijdens zijn ziekte het huis had schoongehouden. Mijn voornemen om wellustige gedachten en dronkenschap uit de weg te gaan was sneller dan ik had verwacht verdampt. Door een combinatie van alcohol, de aanwezigheid van de familie uit de West en de mij aanstarende portretten van notabelen uit de zeventiende-eeuw, ontstond het vermoeden dat de uitvaartplechtigheid op deze plek geen toeval kon zijn. Er moest een verband bestaan. Na wat speurwerk in de archieven ontdekte ik dat de eerste bewoner van hofstede Frankendael de beruchte ‘slavenbeul’ Nicolaas van Liebergen was geweest.

Hij had de grond van zijn vader geërfd en er de hofstede op laten bouwen. Liebergen bleef er wonen tot hij naar Curaçao vertrok om er gouverneur te worden. In 1679 werd hij directeur van de West-Indische Compagnie. Over hem is geschreven dat hij niet alleen ‘ongeschikt was voor zijn ambt, maar ook omkoopbaar, een overspeler en een beruchte slavenbeul’. Om destijds berucht te worden als ‘slavenbeul’ was heel wat wreedheid nodig!

Mijn overleden buurman noch zijn familie was zich bewust van die geschiedenis, laat staan dat zij als nakomelingen van tot slaaf gemaakten beseften dat landgoed Frankendael een zo beruchte mishandelaar van slaven had gehuisvest.

De uitvaartverzorger maande iedereen naar buiten te gaan.

‘Wilt u aan weerszijden van de oprijlaan een haag vormen waar straks de auto met de kist tussendoor kan rijden richting crematorium,’ vroeg hij. De man verstond de kunst om iedereen met stemverheffing maar toch zo ingetogen mogelijk toe te spreken. Familie en vrienden volgden zwijgend zijn verzoek op.

De keuze om mijn dode buurman uitgerekend op deze plek te herdenken, leek onbedoeld een uitgestelde overwinning op de voormalige kolonistoren in een poging om de geschiedenis een hak te zetten. Tijd wast de gruwelijke geschiedenis wit. Ooit als beesten verhandeld, nu nippend aan goede wijn in de voormalige hofstede van deze Amsterdamse ploert. Een kleine zege op een groot onrecht.